

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Praha 1 – Nové Město
M.D. Rettigové 4
PSČ 116 39
Oddělení pro vědeckou činnost

OPONENTSKÝ POSUDEK

na disertační práci

na téma : „Vzdělávání Romů v zahraničí“
autorky: Mgr. Veroniky PLETICHOVÉ
oponent: doc. PhDr. Vratislava ČERNÍKOVÁ, CSc.

- **Aktuálnost zvoleného tématu, jeho společenská závažnost**

Společenská praxe v ČR v každodenním životě nejen v oblasti výchovně vzdělávání, ale i v oblasti zaměstnanosti, zdravotnictví, sociální a politické a v neposlední řadě v oblasti bezpečnosti se potýká s problémy, složitostmi života Romů, kdy se stále nedaří, aby Romové příznivěji participovali na vytváření hmotných a kulturních statků společnosti, ale i jejich výtěžků a to i prací ku prospěchu vlastního sebezvoje, sebeuvědomění, zlepšení životních podmínek a v neposlední řadě vzdělanostní úrovni, která je a může být „klíčem“ revitalizačních aktivit této minoritní skupiny.

Autorka přistupuje k problému vzdělanostní úrovni Romů, obratem k romskému jazyku, jeho postavení, specifikám, funkcím a zvláštnostem vzdělávacích přístupů s ohledem na kulturní specifika heterogenních skupin Romů charakteristických pro danou zemi.

Poznatky ze zahraničí mohou poskytnout nové podněty ke zlepšení vzdělávacích přístupů u romského obyvatelstva; podněty, které přispívají k vyvarování se chyb a také potvrzení „dobré praxe“, která je prováděna v jednotlivých státech.

- **Metodologický přístup k zpracování daného tématu**

Zvolený metodologický přístup je v souladu s uvedeným cílem (spíše cíli) předložené práce (s. 11). Cíl disertační práce má 2 dílčí cíle:

1. Lingvistický – představit romský jazyk jako jazyk nadnárodní, jeho dialektové rozmanitosti, snahy o oficiální uznání jazyka, vynakládané úsilí o jeho revitalizaci.
2. Zachytit zvláštnosti vzdělávacích přístupů s ohledem na kulturní specifika heterogenních skupin Romů charakteristické pro danou zemi, včetně různých podpůrných regionálních a lokálních programů.

Oba dva vytyčené cíle se prostupují a ovlivňují.

Z metodologického hlediska lze práci charakterizovat jako práci teoretickou, v dílčích částech komparativní.

Byly použity metody teoretického zpracování poznatkových zdrojů – metoda analýzy, syntézy, indukce, dedukce, komparace při studiu širokého okruhu literárních pramenů především **cizojazyčných**. Zvolené metody dovolují rozkrývat logicko-strukturální vztahy zvoleného tématu.

- **Obsahová stránka práce. Výsledky disertace a nové poznatky**

Předložená disertační práce je vypracována v rozsahu 192 stran, je rozdělena do 10 obsahových kapitol, 11. kap. představuje „Závěrečné shrnutí a doporučení“, 12. kap. obsahuje „literaturu“.

V 1. kap. je vymezen cíl práce, v 2. kap. je uvedena metodologická stránka práce včetně nástinu struktury práce. Ve 3. kap. „Status romského jazyka v Evropě“ se autorka snaží komplexně pojmout otázku statusu romského jazyka, zabývá se odhadem počtu mluvících v Evropě, s historickým vývojem jazyka se současnou dialektovanou diverzitou – jejími příčinami a též jejími důsledky pro komunikaci. Pozornost je též věnována úloze Rady Evropy v procesu zajištění mezinárodního uznání romského jazyka. Podrobněji se autorka věnuje uznání romského jazyka v jednotlivých vybraných státech a mírou podpory, která je mu poskytována. Jsou probírány i otázky kodifikace, standardizace romštiny, problematika jazykového plánování v případě romštiny, funkce jazyka v revitalizaci aktivit dané minority, postavení romštiny ve vzdělávacím systému a snahy o zařazení romštiny do kurikula. Jsou to obecnější otázky, které prostupují celou prací a jsou i v pojednání následujícím (kap. 4. – 10.) v rámci sledování vzdělanostních přístupů Romů v jednotlivých zemích. Autorka se zabývá Romy v Rumunsku, baltskými a ruskými Romy, Romy ve Finsku, v Rakousku, Francii, Španělsku a na Slovensku.

Pojednání o Rumunsku je rozsáhlejší vzhledem k nejpočetnějšímu zastoupení Romů v rámci států Evropy a s tím spojené rozmanitosti hledání přístupů k vzdělávání Romů a náročnosti řešení jejich sociálních problémů. Rozsáhlejší pojednání je také o Slovensku vzhledem k teritoriální ale hlavně historické, kulturní blízkosti z které vyplývá velká shoda problémových otázek, týkajících se vzdělávání romské menšiny a hledání vhodných řešení.

Nelze opominout uvádění široké škály programů na úrovni jednotlivých států, ale i regionů na podporu rozvoje romštiny, které jsou podnětné a využitelné i v podmínkách ČR.

Celá práce je poznatkově kompaktní, v organickém sepětí jsou řešeny teoretické, lingvistické otázky jazyka s praktickou realizací rozvíjení funkcí jazyka a to s cílem dosáhnout zařazení romštiny do vzdělávacího curicukla. To považuje za přínosné.

11. kap. „Závěrečné shrnutí a doporučení“ vyvěrá z celé práce, je uvážlivé, ucelené a poznatkově pregnantní.

- **Přínos práce**

V rovině teoretické: nastínění významu kultivace jazyka – romštiny (s ohledem na jeho zvláštnosti) zmírnění sociálního znevýhodnění Romů.

Přínos pro společenskou praxi: poznatky ze zahraničí, které představují různost programů, různost přístupů ke vzdělávání, složitosti jejich realizování, ale i alternativy řešení vzhledem ke specifikám jednotlivých skupin Romů na území jednoho státu, podněcují k hledání a volbě i jiných možných přístupů.

Předkládaná práce je uceleným odborným pojednáním na velmi dobré odborné úrovni. Předkládaná práce splňuje v plném rozsahu požadavky kladené na tento druh vědecké odborné práce a proto ji doporučuji k obhajobě.

V případě její úspěšné obhajoby navrhuji, aby doktorandce byl udělen titul Ph.D.

Poznámka:

- Zvážit vhodnost uvádět spojení „jakýkoliv průměrný jazyk“ ... (s. 19, 3 odst.)
- Nevytvářet „romské třídy“ v praxi je velmi obtížné, mohou se vytvořit sekundárně, odlivem dětí z majoritní společnosti. Lze tomu zabránit
- Sběr statistických etnických údajů je velmi komplikovaný a znemožňuje získat reálný, objektivizovatelný stav u pracovníkům, kteří s nimi pracují. Jaký je na to váš názor.

Problém k diskusi:

1. Jak je při volbě navrhovaných přístupů ke vzdělávání Romů zohledňována znalost motivace, postojů k vzdělání, jak žáků, tak jejich rodičů.
2. Jaká jsou očekávání od vzdělávání rodičů žáků, ale i samotných žáků. Je tato problematika sledována?

Doc. PhDr. Vratislava ČERNÍKOVÁ, CSc.